विजयादशमी निमित्त हार्दिक शुभेच्छा!

दैनिक
राज्य लोकतंत्र
नवी दिशा... नवे विचार...

विशेष सूचना

दि. २० ऑक्टोबर २०२६ रोजी विजयादशमी/दसरा निमित्ताने दै. 'राज्य लोकतंत्र'च्या कार्यालयास सुट्टी राहणार असल्याने दि. २१ ऑक्टोबर २०२६ चा अंक प्रकाशित होणार नाही, याची कृपया नोंद घ्यावी. सर्वांना विजयादशमीच्या हार्दिक शुभेच्छा! – संपादक

आरएनआय : MAHMAR/2021/85884 | मंगळवार, दि. २० ऑक्टोबर २०२६ | वर्ष - २ | अंक - २७ | पाने - ४ | पुणे/पिंपरी-चिंचवड

सारांश वृत्त

जामीन सुनावणी बाजूला, धमकीचा मुद्दा केंद्रस्थानी; सीजेपीचा दिल्ली पोलिसांवर गंभीर आरोप

■ नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

कॉकरोच जनता पार्टीचे नेते सौरव दास आणि आशुतोष रांका यांच्या जामीन सुनावणीवरून दिल्लीतील कायदेशीर प्रक्रियेवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित झाले आहे. जंतर-मंतर येथे तिरंगा फडकावल्याप्रकरणी पाच दिवसांच्या न्यायालयीन कोठडीत असलेल्या दोन्ही नेत्यांच्या सुटकेवर युक्तिवाद होण्याऐवजी स्पेशल एक्झिक्युटिव्ह मॅजिस्ट्रेट यांना मिळालेल्या कथित धमकीचा मुद्दा पुढे आल्याचा आरोप सीजेपीच्या कायदेशीर प्रतिनिधी रत्ना सिंह यांनी केला.

सिंह यांच्या म्हणण्यानुसार, जामीन अर्जावर दुपारी १२ वाजता सुनावणी अपेक्षित होती; मात्र संबंधित अधिकारी आणि सरकारी वकील सायंकाळी साडेपाचच्या सुमारास उपस्थित झाले. त्यानंतरही जामिनावर ठोस युक्तिवाद झाला नाही. सलग चार दिवस अनुपस्थित राहिलेले सरकारी वकील अचानक उपस्थित होऊन सुनावणीचा रोख बदलत असल्याचा दावाही त्यांनी केला. धमकीप्रकरणी स्वतंत्र कारवाई करण्यास विरोध नसताना जामीन सुनावणी का रखडवली जात आहे, असा सवाल सीजेपीने उपस्थित केला. दरम्यान, दिल्ली पोलिसांनी अज्ञात व्यक्तीविरुद्ध एफआयआर दाखल केली आहे. दोन्ही नेत्यांना तुरुंगात ठेवण्यासाठी कट रचल्याचा आरोपही सिंह यांनी केला. मात्र, सुनावणी जाणीवपूर्वक टाळल्याचे किंवा कट असल्याचे अद्याप सिद्ध झालेले नाही. न्यायालयाची अधिकृत भूमिका महत्त्वाची ठरणार आहे.

बलात्कार-खूनप्रकरणाच्या वादाची सावली राज्यपाल नियुक्तीवर; न्यायाची अपेक्षा कोणाकडून करायची?

अंकिता भंडारी प्रकरणावरून सिक्कीम बार असोसिएशनचा दुष्यंत गौतम यांच्या नियुक्तीला विरोध; मोदी-शहा यांच्या नेतृत्वाखालील केंद्र सरकारच्या नैतिक जबाबदारीवर प्रश्नचिन्ह

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
गंगटोक । वृत्तसंस्था

महिलांच्या सुरक्षेची हमी, गुन्हेगारांना कठोर शिक्षा आणि कायद्याचे राज्य यांची ग्वाही देणाऱ्या सत्ताधाऱ्यांच्या नैतिक भूमिकेची कसोटी अशा प्रकरणांत लागते. उत्तराखंडमधील २०२२ च्या अंकिता भंडारी खूनप्रकरणाचा संदर्भ देत सिक्कीम बार असोसिएशनने दुष्यंत कुमार गौतम यांच्या राज्यपालपदावरील नियुक्तीला विरोध केल्याने केंद्र सरकारच्या निर्णयावर गंभीर प्रश्न उपस्थित झाले आहेत. मात्र, या विरोधाचा अर्थ गौतम यांच्यावरील आरोप सिद्ध झाले आहेत, असा होत नाही. त्यामुळे या प्रकरणातील तथ्ये, आरोपांचे स्वरूप आणि न्यायप्रक्रिया यांचा स्पष्टपणे विचार होणे आवश्यक आहे.

सिक्कीम बार असोसिएशनने राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांना निवेदन देऊन गौतम यांच्या शपथविधीला स्थगिती देण्याची मागणी केली होती. अंकिता भंडारी प्रकरणाशी संबंधित वादाचे निराकरण होईपर्यंत त्यांच्या नियुक्तीचे अधिकृत आदेश प्रलंबित ठेवावेत, अशी भूमिका असोसिएशनने मांडली. मात्र, या मागणीनंतरही गौतम यांनी सोमवारी सिक्कीमचे २१ वे राज्यपाल म्हणून शपथ घेतली. सिक्कीम उच्च न्यायालयाचे मुख्य न्यायमूर्ती ए. मोहम्मद मुस्ताक यांनी त्यांना पदाची शपथ दिली.

या घडामोडींच्या पार्श्वभूमीवर पंतप्रधान नरेंद्र मोदी आणि केंद्रीय गृहमंत्री अमित शहा यांच्या नेतृत्वाखालील केंद्र सरकारच्या निर्णयप्रक्रियेवर प्रश्न विचारले जाणे स्वाभाविक आहे. एखाद्या नियुक्तीबाबत गंभीर आक्षेप उपस्थित होत असतील, तर त्यांची दखल घेऊन वस्तुस्थिती स्पष्ट करण्याची जबाबदारी सत्ताधाऱ्यांची नाही काय? राज्यपालांसारख्या घटनात्मक पदावर नियुक्ती करताना सार्वजनिक विश्वास, नैतिकता आणि संस्थात्मक प्रतिष्ठा यांचा विचार होणे अपेक्षित नाही काय?

अंकिता भंडारी ही केवळ एका गुन्हेगारी प्रकरणातील पीडिता नाही; महिलांच्या सुरक्षिततेबाबतच्या सामाजिक चिंतेचेही ती प्रतीक बनली आहे. अशा प्रकरणांशी संबंधित वाद उपस्थित होत असताना नियुक्तीबाबत पारदर्शक स्पष्टीकरण देणे महत्त्वाचे ठरते. त्याचवेळी, केवळ आरोप किंवा विरोधाच्या आधारे कोणालाही दोषी ठरवणेही न्यायाच्या तत्त्वांना धरून नाही.

मग सामान्य नागरिकांनी न्यायव्यवस्थेवर आणि शासनाच्या नैतिक भूमिकेवर विश्वास कसा ठेवायचा? सत्तेतील व्यक्तींना लागू होणारे निकष आणि सामान्य नागरिकांसाठीचे निकष वेगळे असणार आहेत का? हे प्रश्न उपस्थित करणे म्हणजे कोणालाही आधीच दोषी ठरवणे नव्हे; तर सत्ताधाऱ्यांकडून पारदर्शकता आणि उत्तरदायित्वाची मागणी करणे होय.

लोकशाहीत घटनात्मक पदे ही केवळ प्रतिष्ठेची प्रतीके नसतात; ती जनतेच्या विश्वासाची जबाबदारीही वाहतात. त्यामुळे या नियुक्तीबाबत उपस्थित झालेल्या आक्षेपांवर तथ्याधारित स्पष्टीकरण देणे आणि न्यायप्रक्रियेचा सन्मान राखणे, हीच केंद्र सरकारच्या नैतिक विश्वासार्हतेची खरी कसोटी ठरेल.

मणिपूरमध्ये पुन्हा रक्तपात; चार मृत्यू, संतप्त नागरिकांनी मुख्यमंत्र्यांच्या निवासस्थानाबाहेर ठेवले मृतदेह

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
इम्फाळ । वृत्तसंस्था

मणिपूरमध्ये मैतेई आणि कुकी समुदायांमधील तणाव पुन्हा हिंसाचारात परिवर्तित झाला असून, रविवारी रात्री आणि सोमवारी सकाळी घडलेल्या दोन स्वतंत्र घटनांमध्ये चार जणांचा मृत्यू आणि तीन जण जखमी झाले आहेत. सततच्या अस्थिरतेमुळे राज्यातील सुरक्षा व्यवस्थेवर पुन्हा गंभीर प्रश्न उपस्थित झाले आहेत.

इम्फाळ पूर्व जिल्ह्यातील खामेनलोक परिसरात सरपण गोळा करण्यासाठी गेलेल्या ग्रामस्थांवर संशयित आदिवासी बंडखोरांनी गोळीबार केल्याचा आरोप आहे. या हल्ल्यात तिघांचा मृत्यू झाला.

दुसऱ्या घटनेत मैतेई आणि पांगल समुदायांची वस्ती असलेल्या भागातील संगीत कार्यक्रमादरम्यान झालेल्या गोळीबारात २४ वर्षीय तरुणाचा मृत्यू झाला.

या घटनांनंतर संतप्त नागरिकांनी दोन मृतदेह मुख्यमंत्री युमनाम खेमचंद सिंग यांच्या निवासस्थानाबाहेर ठेवून निषेध नोंदवला. जमावाला पांगवण्यासाठी पोलिसांनी अश्रुधुराचा वापर आणि लाठीचार्ज केला. जखमींवर इम्फाळमधील राज मेडिसिटी रुग्णालयात उपचार सुरू आहेत. मुख्यमंत्र्यांनी रुग्णालयात जाऊन जखमींची भेट घेतली.

स्थानिक आमदार थोकचोम लोकेशोर सिंग यांनी संवेदनशील परिसरालगतची 'सिनाई कॅम्प' छावणी हटवण्याची मागणी केली आहे.

राज्यात शांतता प्रस्थापित करण्याचे प्रयत्न सुरू असतानाच नव्या हिंसक घटनांनी प्रशासनासमोरील आव्हान वाढवले आहे. मृत्यूंची चौकशी, दोषींवर कारवाई आणि नागरिकांच्या सुरक्षिततेची हमी देणे आता अत्यावश्यक ठरले आहे.

टायगर श्रॉफच्या कारवरील गोळीबारप्रकरणी तिघांना अटक; खंडणी आणि हत्येच्या प्रयत्नाचा तपास

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई । प्रतिनिधी

अभिनेता टायगर श्रॉफ यांच्या कारवर झालेल्या गोळीबारप्रकरणी मुंबई पोलिसांनी तिन्ही संशयितांना राजस्थानमधील कोटा येथून ताब्यात घेतले आहे. रविवारी जुहू परिसरात घडलेल्या या घटनेनंतर आरोपी मुंबईतून पसार झाले होते. त्यांना मुंबईत आणण्याची प्रक्रिया सुरू असल्याची माहिती पोलीस उपायुक्त राज तिलक रोशन यांनी दिली.

पोलिसांच्या माहितीनुसार, दुचाकीवरून आलेल्या तिघांपैकी दोघांनी गोळीबार केला आणि त्यानंतर घटनास्थळावरून पळ काढला. तपासादरम्यान त्यांची दुचाकी अंधेरी रेल्वे स्थानक परिसरात आढळली. आरोपी पुणे-जयपूर एक्स्प्रेसने पुढे गेल्याची माहिती मिळाल्यानंतर मुंबई पोलिसांनी जयपूर पोलिसांशी संपर्क साधला. दिल्ली, राजस्थान आणि गुजरात पोलिसांचीही मदत घेण्यात आली.

या घटनेत दोन शस्त्रांचा वापर करण्यात आला असून, पाच ते सहा गोळ्या झाडल्याचा प्राथमिक अंदाज पोलिसांनी व्यक्त केला आहे. प्रकरणात खंडणी आणि हत्येच्या प्रयत्नाच्या अनुषंगाने तपास सुरू आहे. तिन्ही आरोपी प्रौढ असल्याचे पोलिसांनी स्पष्ट केले. त्यांच्याकडे दुचाकी कशी आली, तिसरा आरोपी अन्य दोघांच्या संपर्कात कसा आला आणि या हल्ल्यामागे आणखी कोणाचा सहभाग आहे का, याचा तपास सुरू आहे.

सेलिब्रिटींच्या सुरक्षेचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला असला, तरी या हल्ल्यामागील सूत्रधार आणि हेतू उघड होणे महत्त्वाचे आहे. अटकेनंतर तपासाची खरी दिशा स्पष्ट होईल.

गोकुळच्या सत्तासंघर्षात सतेज पाटील यांची बाजी; २५ पैकी १६ जागांवर विजय

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
कोल्हापूर । प्रतिनिधी

कोल्हापूर जिल्हा दूध उत्पादक संघाच्या अर्थात गोकुळच्या निवडणुकीत सतेज पाटील यांच्या नेतृत्वाखालील राजर्षी शाहू शेतकरी समविचारी आघाडीने २५ पैकी १६ जागा जिंकत महायुतीला धक्का दिला आहे. सहकार क्षेत्रातील प्रतिष्ठेच्या या निवडणुकीने कोल्हापूरच्या राजकारणातील सत्तासमीकरणांना नवे वळण दिले आहे.

१८ ऑक्टोबर रोजी झालेल्या मतदानात तब्बल ९९.९६ टक्के मतदानाची नोंद झाली होती. त्यामुळे मतमोजणीपूर्वीच निकालाबाबत उत्सुकता वाढली होती. सोमवारी मतमोजणी सुरू झाल्यानंतर सतेज पाटील गटाचे अभिजित तायशेटे आणि शशिकांत पाटील चुयेकर यांनी सुरुवातीच्या टप्प्यात आघाडी घेतली. अखेरीस या गटाने १६ जागांवर विजय मिळवला.

गोकुळच्या २५ संचालकपदांसाठी एकूण ५० उमेदवार मैदानात होते. महायुतीप्रणीत छत्रपती शाहू शेतकरी विकास आघाडी आणि सतेज पाटील यांच्या नेतृत्वाखालील आघाडी यांच्यात थेट लढत झाली.

दूध उत्पादक शेतकरी, सहकार क्षेत्रातील संस्था आणि स्थानिक राजकीय प्रभाव यांच्या दृष्टीने गोकुळचे महत्त्व मोठे आहे. त्यामुळे हा निकाल केवळ संचालकपदांच्या विजयापुरता मर्यादित राहत नाही. महायुतीला सहकार क्षेत्रातील आपले वर्चस्व टिकवता आले नाही, असा राजकीय संदेश या निकालातून जात आहे. मात्र, नव्या संचालक मंडळासमोर दूध उत्पादकांचे हित, संघाचा कारभार आणि आर्थिक पारदर्शकता राखण्याची खरी कसोटी असेल.

आंदोलनाच्या अधिकाराला अटींचा विळखा; मुंबई उच्च न्यायालयाचे निरीक्षण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई । प्रतिनिधी

शांततापूर्ण आंदोलन हा मूलभूत अधिकार असला, तरी आंदोलकांची पार्श्वभूमी आणि सार्वजनिक गैरसोयीचा विचार आवश्यक असल्याचे निरीक्षण मुंबई उच्च न्यायालयाने नोंदवले आहे. मुख्य निवडणूक आयुक्तांविरोधातील निदर्शनादरम्यान पोलिसांनी काही व्यक्तींना बेकायदेशीरपणे ताब्यात घेतल्याच्या आरोपांवर सुनावणी करताना न्यायालयाने हे मत व्यक्त केले. मुख्य न्यायमूर्ती महेश चंद्र त्रिपाठी आणि न्यायमूर्ती अद्वैत सेठना यांच्या खंडपीठाने महाराष्ट्र सरकारला याचिकांवर उत्तर देण्याचे निर्देश दिले. ॲडव्होकेट सावर देवरे यांनी दाखल केलेल्या जनहित याचिकेत शांततापूर्ण निदर्शने करणाऱ्यांना ताब्यात न घेण्याचे निर्देश पोलिसांना देण्याची मागणी करण्यात आली आहे. न्यायालयाने आंदोलनाचा अधिकार मान्य करताना निदर्शकांचा गुन्हेगारी इतिहास तपासण्याची गरज अधोरेखित केली.

मात्र, आंदोलनात सहभागी होणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीबाबत संशयाची भूमिका घेणे आणि प्रत्यक्ष गुन्हेगारी कृत्य यांतील फरकही महत्त्वाचा आहे. चार व्यक्तींना दिवसभर ताब्यात ठेवल्यानंतर घरी पाठवून त्यांच्यावर हाऊस अरेस्ट लादल्याचा आरोप वकील गायत्री सिंह यांनी केला.

ज्येष्ठ वकील मिहिर देसाई यांनी अन्य दोघांची शपथपत्रे सादर केली. या प्रकरणाची पुढील सुनावणी १९ नोव्हेंबरला होणार आहे. आंदोलनाचा अधिकार आणि पोलिसांचे अधिकार यांची घटनात्मक मर्यादा या सुनावणीत महत्त्वाची ठरेल.

खोट्या प्रतिज्ञापत्राविरोधात नागरिकांना अधिकार; मग मतदारांची नावे वगळण्यावर ठोस निर्देश कधी?

सर्वोच्च न्यायालयाच्या महत्त्वपूर्ण निकालामुळे निवडणूक प्रक्रियेतील पारदर्शकतेचा प्रश्न ऐरणीवर; मतदारयाद्यांतील कथित अनियमिततेवरही कठोर उत्तरदायित्वाची अपेक्षा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । वृत्तविशेष

निवडणुकीत उमेदवाराने प्रतिज्ञापत्रात खोटी माहिती दिली किंवा महत्त्वाची माहिती लपवली, तर त्याच्याविरोधात सामान्य नागरिक थेट फौजदारी तक्रार दाखल करू शकतो, असा महत्त्वपूर्ण निर्वाळा सर्वोच्च न्यायालयाने दिला आहे. न्यायमूर्ती दीपंकर दत्ता आणि न्यायमूर्ती शील नागू यांच्या खंडपीठाने १६ ऑक्टोबर २०२६ रोजी राजकुमार मडकी विरुद्ध डॉ. शैलेंद्र बेलदळे या प्रकरणात हा कायदेशीर मुद्दा स्पष्ट केला. मात्र, संबंधित आमदाराविरुद्धची तक्रार पुन्हा सुरू करण्यास न्यायालयाने नकार दिला.

या निकालामुळे निवडणूक प्रक्रियेतील पारदर्शकता आणि जबाबदारी यांचा प्रश्न पुन्हा चर्चेत आला आहे. एकीकडे उमेदवारांच्या प्रतिज्ञापत्रांबाबत सामान्य नागरिकांना न्यायालयात दाद मागण्याचा अधिकार स्पष्ट केला जात असताना, दुसरीकडे मतदारयाद्यांच्या विशेष सखोल पुनरावलोकनादरम्यान (एसआयआर) मतदारांची नावे वगळली गेल्याच्या तक्रारींवरही तितक्याच गांभीर्याने कारवाई होणे अपेक्षित नाही काय?

मतदाराचा अधिकार केवळ मतदानापुरताच?

मतदारयादीतून पात्र नागरिकाचे नाव वगळले गेले, तर त्याचा परिणाम केवळ प्रशासकीय नोंदीपुरता मर्यादित राहत नाही. संबंधित नागरिकाचा मतदानाचा घटनात्मक अधिकार प्रत्यक्षात वापरण्याच्या क्षमतेवर त्याचा परिणाम होऊ शकतो. त्यामुळे नाव वगळण्यामागील कारणे, संबंधित नागरिकाला दिलेली सूचना, हरकती नोंदवण्याची संधी आणि अपील प्रक्रियेची परिणामकारकता यांची पारदर्शकता अत्यंत महत्त्वाची आहे.

मग पात्र मतदारांची नावे चुकीने वगळली गेल्याच्या तक्रारींची वेळेत चौकशी व्हावी, यासाठी निवडणूक आयोगाकडून स्पष्ट उत्तर मागणे आणि आवश्यक ते न्यायालयीन निर्देश देणे गरजेचे नाही काय? लोकशाहीत मतदार हा केवळ निवडणुकीतील आकडा नसून प्रक्रियेचा केंद्रबिंदू आहे.

सर्वोच्च न्यायालयाने दखल घेतली; अंतिम निर्णय अद्याप बाकी

मतदारयादीतील कथित अनियमिततेसंदर्भात सर्वोच्च न्यायालयाने राहुल गांधी आणि अन्य विरोधी पक्षांच्या याचिकांवर १७ ऑक्टोबर रोजी निवडणूक आयोगाकडून उत्तर मागितले. त्यामुळे न्यायालयाने या विषयाकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष केले आहे, असे म्हणणे वस्तुस्थितीला धरून ठरणार नाही. मात्र, नोटीस बजावणे आणि कथित अनियमितता दूर करण्यासाठी अंतिम निर्देश देणे या दोन वेगळ्या बाबी आहेत.

पारदर्शकतेचा निकष सर्वांसाठी समान हवा

प्रतिज्ञापत्रातील खोटी माहिती आणि मतदारयादीतील नाव वगळणे हे वेगवेगळे कायदेशीर प्रश्न आहेत. त्यामुळे एका निकालाच्या आधारे दुसऱ्या प्रकरणातही तसाच आदेश देणे बंधनकारक ठरत नाही. तरीही दोन्ही बाबींचा संबंध निवडणूक प्रक्रियेवरील जनतेच्या विश्वासाशी आहे.

निवडणूक आयोगाने प्रत्येक पात्र नागरिकाला मतदानाची संधी मिळेल, याची खात्री करण्यासाठी प्रभावी व्यवस्था उभी करणे आवश्यक आहे. चुकीने वगळलेल्या नावांची दुरुस्ती, तक्रारींचे वेळबद्ध निवारण आणि जबाबदारी निश्चित करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट असायला हवी. न्यायालयानेही संबंधित प्रकरणातील पुरावे, कायदेशीर तरतुदी आणि मागितलेल्या दिलाशाच्या आधारे निर्णय द्यावा.

लोकशाहीसमोरील खरा प्रश्न एवढाच आहे : उमेदवाराच्या प्रतिज्ञापत्रातील कथित खोटेपणाला आव्हान देण्यासाठी नागरिकाला न्यायालयाचा दरवाजा खुला असेल, तर मतदानापासून वंचित राहण्याची भीती असलेल्या पात्र मतदारालाही वेळेत आणि प्रभावी न्याय मिळण्याची हमी कशी मिळणार? निवडणुकीची विश्वासार्हता केवळ निकालातून सिद्ध होत नाही; प्रत्येक पात्र नागरिकाचा मताधिकार सुरक्षित राहतो, तेव्हाच ती खऱ्या अर्थाने सिद्ध होते.

संपादकीय

अंडरवर्ल्ड'चे नवे 'डिजिटल मॉडेल' आणि गृहमंत्रालयाचे सुस्त कौतुक!

काळाच्या ओघात उद्योगधंदे बदलले, तंत्रज्ञान बदलले आणि त्यासोबतच भारतातील संघटित गुन्हेगारीचे म्हणजे 'अंडरवर्ल्ड'चे स्वरूपही पूर्णपणे कॉर्पोरेट आणि हायटेक झाले आहे. नव्वदच्या दशकात मुंबईला आपल्या इशाऱ्यावर नाचवणारा, दुरून कारवाया करणारा आणि पाकिस्तानात लपून बसलेला दाऊद इब्राहिम आजच्या 'नव्या भारताच्या' गँगस्टर संस्कृतीसमोर पार कालबाह्य, जुनाट आणि आऊटडेटेड वाटू लागला आहे. आजच्या डिजिटल आणि सोशल मीडियाच्या युगात गँगस्टर कसा असावा, याचे एक आदर्श आणि थेट उदाहरण म्हणजे लॉरेन्स बिश्नोई! म्हणूनच आजच्या घडीला दाऊदपेक्षा बिश्नोई कितीतरी पटीने 'प्रगत', 'पारदर्शक' आणि प्रस्थापित व्यवस्थेला साजेसा वाटतो, असा उपरोधिक टोला कुणी मारल्यास त्यात नवल वाटू नये.

दाऊदची जुनी कार्यपद्धती किती ती संशयास्पद आणि बुरसटलेली होती. तो स्वतःला गुप्त ठेवायचा, कराचीच्या कोणत्या तरी अलिशान बंगल्यात बसून आंतरराष्ट्रीय सॅटेलाइट फोनवरून धमक्या द्यायचा. त्यात कोणताही थेटपणा नव्हता. याउलट बिश्नोईचा कारभार पहाअत्यंत पारदर्शक आणि उघड! तो कोणत्याही लपवाछपवीवर विश्वास ठेवत नाही. देशातील अत्यंत सुरक्षित आणि केंद्रीय गृहमंत्रालयाच्या थेट देखरेखीखाली येणाऱ्या गुजरातच्या साबरमती तुरुंगात शासकीय पाहुणचार घेत असतानाही, त्याची गँग बाहेरच्या जगात अचूक 'ऑपरेशन्स' राबवते. तो फेसबुक, इंस्टाग्रामवर थेट पोस्ट टाकून किंवा तुरुंगातूनच परदेशी वृत्तवाहिन्यांना व्हिडिओ मुलाखती देऊन स्वतःच्या कृत्यांची जबाबदारी अगदी छातीठोकपणे स्वीकारतो. आजच्या 'डिजिटल इंडिया'च्या युगात यापेक्षा उत्तम सोशल मीडिया मॅनेजमेंट आणि 'वर्क फ्रॉम जेल'चे दुसरे कोणते आदर्श उदाहरण असू शकते?

या संपूर्ण प्रकरणात सर्वात कौतुकास्पद भूमिका आहे ती म्हणजे आपल्या केंद्रीय गृह मंत्रालयाची आणि देशाचे गृहमंत्री अमित शाह यांच्या कडक प्रशासनाची! देशाची सुरक्षा आणि गुप्तचर यंत्रणा इतकी 'कडक' आणि 'नियंत्रणात' आहे की, एक कुख्यात संशयित आरोपी सुरक्षितपणे हाय-सिक्युरिटी तुरुंगात राहतो आणि त्याच्या नावाने बाहेर देशाच्या आर्थिक राजधानीत थेट हाय-प्रोफाइल गोळीबार होतात. अगदी कालचीच ताजी घटना पहा, ११ ऑक्टोबर २०२६ रोजी मुंबईतील जुहू येथील पुष्पा पार्कजवळ फुटबॉल खेळून परतत असताना बॉलिवूड अभिनेता टायगर श्रॉफ याच्या बीएमडब्ल्यू कारवर अज्ञातांनी थेट गोळीबार केला. या गोळीबारात त्याचा चालक फिरदौस आणि उमेश चौहान नावाचा पादचारी गंभीर जखमी झाले. मुंबई पोलिसांच्या नाकावर टिच्चून झालेल्या या घटनेची जबाबदारीही बिश्नोई गँगच्या हस्तकांनी सोशल मीडियावरून अवघ्या काही तासांत स्वीकारली. पूर्वी दाऊद किंवा छोटा राजनसारख्या गुन्हेगारांना हाताळताना भारताच्या यंत्रणांना आंतरराष्ट्रीय कायदे, प्रत्यार्पण करार आणि गुप्तहेर संघटनांची प्रचंड मोठी मदत घ्यावी लागायची. पण आता? आता केंद्रीय गृह मंत्रालयाच्या कार्यक्षम आणि शांत प्रशासनामुळे यंत्रणांना अशी कोणतीही आंतरराष्ट्रीय धावपळ करण्याची गरज उरलेली नाही. गुन्हेगार स्वतःहूनच एका सुरक्षित सरकारी इमारतीत शांतपणे बसलेला आहे! याला म्हणतात उत्तम 'रिसोर्स मॅनेजमेंट'. पोलीस यंत्रणा बिश्नोईला साबरमती तुरुंगातून बाहेर काढण्याच्या कायदेशीर प्रक्रियेत आणि केवळ चौकशीचे कागदपत्र बनवण्यात व्यस्त राहते, तोपर्यंत त्याचे सुमारे ७०० शूटर्सचे जाळे बाहेर अगदी सुरळीत चालते. हा गृह मंत्रालयाचा प्रशासकीय ताळमेळ आणि दुर्लक्षाची कमाल नक्कीच वाखाणण्याजोगी आहे. दाऊदने देशाबाहेर पळून जाऊन भारताच्या सार्वभौमत्वाला आव्हान दिले होते, ज्यामुळे देशाची प्रतिमा मलिन झाली. परंतु, बिश्नोई हा संपूर्ण 'स्वदेशी' उत्पादनासारखा आहे. तो देशाच्या सीमेच्या आतच राहून, सरकारी व्यवस्थेच्या अन्नावर पोसला जात, आपले नेटवर्क चालवतो. तुरुंगातूनच त्याचे शूटर्स कुठे थेट बॉलिवूड अभिनेत्याच्या घराबाहेर तर कुठे मंत्र्यांवर गोळ्या झाडतात.

ही एक प्रकारे आत्मनिर्भरतेचीच वेगळी आवृत्ती नव्हे काय? थोडक्यात सांगायचे तर, दाऊद हा जुन्या विचारांचा हिंसक गुन्हेगार होता, ज्याच्याकडे आधुनिक जनसंपर्काचा अभाव होता. याउलट, बिश्नोईचे आधुनिक गँगस्टर मॉडेल सध्याच्या राजकीय आणि प्रशासकीय व्यवस्थेशी पूर्णपणे सुसंगत असल्याचे दिसते. गृह मंत्रालयाची त्याच्यावर असलेली ही 'विशेष मेहेरबानी' आणि सुरक्षित हाताळणी पाहता, देशातील कायदा आणि सुव्यवस्था किती सुरक्षित आणि सुस्त हातांमध्ये आहे, याची प्रचिती सर्वसामान्य जनतेला रोज येत आहे. या नव्या युगाच्या डिजिटल गँगस्टरला आणि त्याला इतक्या सक्षमपणे तुरुंगात 'मॅनेज' करणाऱ्या यंत्रणेला जनतेचा मानाचा मुजरा!

पिंपरी-चिंचवड भाजपची नैतिकता संपली का?

आर्थिक गुन्ह्यातील आरोपीच्या रावणदहन कार्यक्रमाला भाजपचे पाठबळ? धनराज आसवानी यांचा सवाल

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी

पिंपरी-चिंचवड भाजपची नैतिकता संपली आहे का? आर्थिक घोटाळ्याच्या गंभीर आरोपांना सामोरे जाणाऱ्या व्यक्तीच्या कार्यक्रमाला भाजपचे पदाधिकारी उपस्थित राहणार असतील, तर त्यातून नेमका कोणता संदेश दिला जात आहे, असा सवाल सेवा विकास सहकारी बँकेचे माजी अध्यक्ष धनराज आसवानी यांनी उपस्थित केला आहे. विजयादशमीनिमित्त पिंपरी येथे आयोजित रावणदहन कार्यक्रमाच्या पार्श्वभूमीवर त्यांनी भाजपच्या भूमिकेवर टीका केली आहे.

दि. सेवा विकास सहकारी बँकेतील कथित आर्थिक घोटाळ्याप्रकरणी अमर मुलचंदानी यांच्यासह तत्कालीन संचालक मंडळातील सदस्य, व्यवस्थापक आणि संबंधित अधिकाऱ्यांवर आरोप करण्यात आले आहेत. या प्रकरणात ३०० कोटी रुपयांपेक्षा अधिक आर्थिक गैरव्यवहार झाल्याचा उल्लेख जाधव समितीच्या अहवालाच्या संदर्भात करण्यात येतो. तर या प्रकरणातील घोटाळ्याची रक्कम ५०० कोटी रुपयांपेक्षा अधिक असल्याचा आरोपही करण्यात आला आहे. या प्रकरणात मुलचंदानी यांना अटक झाली होती. सध्या ते वैद्यकीय उपचारांच्या कारणास्तव जामिनावर बाहेर असल्याचे आसवानी यांनी म्हटले आहे.

या पार्श्वभूमीवर रावणदहन कार्यक्रमाच्या जाहिरात फलकांवर शहर

भाजपच्या पदाधिकाऱ्यांची नावे झळकत असल्याचा मुद्दा आसवानी यांनी उपस्थित केला आहे. आर्थिक गुन्ह्यांचे आरोप असलेल्या व्यक्तीच्या कार्यक्रमाला राजकीय पदाधिकाऱ्यांनी उपस्थित राहणे योग्य आहे का, असा त्यांचा सवाल आहे.

सेवा विकास सहकारी बँक ही व्यापारी, उद्योजक, शेतकरी आणि सर्वसामान्य नागरिकांसाठी विश्वासाचे आर्थिक केंद्र होती. या बँकेतील कथित गैरव्यवहारामुळे ठेवीदार, कर्मचारी आणि सहकार क्षेत्राच्या विश्वासाला धक्का बसल्याचा दावा आसवानी यांनी केला आहे. शेकडो कर्मचाऱ्यांच्या रोजगाराचा आणि हजारो ठेवीदारांच्या पैशांचा प्रश्न गंभीर असताना राजकीय नेत्यांनी अशा कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होण्यापूर्वी नैतिक जबाबदारीचा विचार करायला हवा, असेही त्यांनी म्हटले आहे.

रावणदहनाच्या कार्यक्रमात सहभागी होणाऱ्या भाजप पदाधिकाऱ्यांनी आर्थिक गैरव्यवहारांच्या आरोपांबाबत आपली भूमिका स्पष्ट करावी, अशी मागणी आसवानी यांनी केली आहे.

दरम्यान, संबंधित प्रकरणातील आरोप न्यायालयीन प्रक्रियेत सिद्ध होणे आवश्यक आहे. केवळ आरोपांच्या आधारे कोणालाही दोषी ठरवता येत नाही. मात्र, अशा प्रकरणांच्या पार्श्वभूमीवर राजकीय पक्षांनी सार्वजनिक जीवनातील नैतिकतेचे निकष कसे पाळावेत, हा प्रश्न पुन्हा चर्चेत आला आहे.

महाराष्ट्राच्या लोककला-संगीताचा राष्ट्रीय गौरव; सहा युवा कलावंतांना पुरस्कार

शास्त्रीय गायनापासून भारूड, शाहिरी, पोवाडा आणि बाहुलीनाट्यापर्यंत विविध कलाप्रकारांचा सन्मान; संगीत नाटक अकादमीच्या पुरस्कारांनी कलावंतांचा गौरव

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

महाराष्ट्राच्या समृद्ध सांस्कृतिक परंपरेचा राष्ट्रीय स्तरावर गौरव झाला असून, राज्यातील सहा युवा कलावंतांना संगीत नाटक अकादमीच्या प्रतिष्ठित 'उस्ताद बिस्मिल्ला खाँ युवा पुरस्कारां'ने सन्मानित करण्यात आले. हिंदुस्तानी शास्त्रीय संगीत, बहुरूपी भारूड, कलासूत्री बाहुलीनाट्य, हार्मोनियम वादन, शाहिरी आणि पोवाडा अशा विविध कलाप्रकारांत उल्लेखनीय योगदान देणाऱ्या कलावंतांच्या सन्मानामुळे महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक वैभवाला राष्ट्रीय व्यासपीठावर नवी ओळख मिळाली आहे.

केंद्रीय संस्कृती व पर्यटनमंत्री गजेंद्र सिंह शेखावत यांच्या हस्ते नवी दिल्लीतील रवींद्र भवन परिसरातील मेघदूत थिएटर कॉम्प्लेक्स येथे झालेल्या समारंभात सन २०२४ आणि २०२५ या वर्षांसाठी देशभरातील १०६ युवा कलावंतांना पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.

या पुरस्कारांतर्गत प्रत्येकी २५ हजार रुपये रोख, ताम्रपट आणि अंगवस्त्र देऊन कलावंतांचा सन्मान केला जातो. युवा प्रतिभेला प्रोत्साहन देणे, पारंपरिक कलांचे जतन व संवर्धन करणे आणि भारतीय कला-संस्कृतीचा वारसा नव्या पिढीपर्यंत पोहोचविणे हा या पुरस्कारांचा प्रमुख उद्देश आहे.

शास्त्रीय संगीतापासून लोककलांपर्यंत गौरव

सन २०२४ च्या पुरस्कारांमध्ये हिंदुस्तानी शास्त्रीय गायनातील योगदानाबद्दल कृष्ण बोंगाने आणि अंकिता जोशी यांना संयुक्त युवा पुरस्काराने गौरविण्यात आले. पारंपरिक 'बहुरूपी भारूड' या लोककलाप्रकाराच्या संवर्धनासाठी डॉ. भावार्थ रामचंद्र देखणे यांना, तर पारंपरिक कलासूत्री बाहुलीनाट्य कलेच्या जतन आणि संवर्धनासाठी बालकृष्ण (कृष्णा) गणपत मसगे यांना पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

सन २०२५ च्या पुरस्कारांमध्ये हार्मोनियम वादनातील योगदानाबद्दल तन्मय देवचके यांना, तर शाहिरी, पोवाडा आणि लोकगीतांचा अभ्यास, संशोधन व प्रसार यांसाठी प्रवीण प्रताप जाधव यांना सन्मानित करण्यात आले. तन्मय देवचके हे पुरस्कार वितरण समारंभास उपस्थित नव्हते.

लोकपरंपरांच्या जतनाला राष्ट्रीय मान्यता

महाराष्ट्राची सांस्कृतिक ओळख शास्त्रीय संगीत, संतपरंपरेतील लोककला, भारूड, शाहिरी, पोवाडे आणि पारंपरिक सादरीकरणांच्या समृद्ध संगमातून घडली आहे. या कला केवळ मनोरंजनाची साधने नसून समाजाचा इतिहास, लोकजीवन, विचारविश्व आणि सांस्कृतिक अस्मिता जपण्याचे महत्त्वपूर्ण माध्यम आहेत.

बदलत्या काळात पारंपरिक कलांचे जतन करून त्या नव्या पिढीपर्यंत पोहोचविण्याचे आव्हान असताना, युवा कलावंतांना मिळालेला हा राष्ट्रीय सन्मान विशेष महत्त्वाचा मानला जात आहे. शास्त्रीय संगीतापासून लोकपरंपरांपर्यंत विविध कलाक्षेत्रांत कार्यरत असलेल्या महाराष्ट्रातील सहा कलावंतांच्या योगदानाची दखल घेतल्याने राज्याच्या सांस्कृतिक वैविध्याला राष्ट्रीय स्तरावर अधोरेखित होण्याची संधी मिळाली आहे.

या समारंभास केंद्रीय संस्कृती मंत्रालयाचे सचिव विवेक अग्रवाल, संगीत नाटक अकादमीच्या अध्यक्षा डॉ. संध्या पुरेचा, अकादमीचे उपाध्यक्ष अनवर खान मांगणियार आणि सचिव राजू दास उपस्थित होते.

श्री महालक्ष्मी मंदिरात तेजस्विनी महिला लेझीम पथकाकडून देवीची आगळी आराधना

■ पुणे : प्रतिनिधी

राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांच्यासमोर महाराष्ट्राचे प्रतिनिधीत्व करणारे आणि शिवनेरीपासून रायगडापर्यंत आपल्या लेझीम कौशल्याचे प्रात्याक्षिक दाखविणार्या तेजस्विनी लेझीम पथकाने सारसबागेसमोरील श्री महालक्ष्मी मंदिरात आपली सेवा रुजू केली.

तेजस्विनी लेझीम पथकाने देवीच्या भक्ती गीतांवर लेझीमच्या तालबद्ध ठेक्यावर महिलांनी सादर केलेल्या उत्साहपूर्ण खेळामुळे मंदिर परिसरात उत्सवी वातावरण निर्माण झाले.

ज्योती देशपांडे, श्रृती सुपेकर, श्रद्धा सोमण, श्वेता चव्हाण, प्राजक्ता घोरपडे, निकिता माने, लीना भार्या, अदिती पाटील, अश्विनी गायकवाड, शिल्पा जगताप यांनी लेझीमची प्रात्याक्षिके सादर केली.

तेजस्विनी महिला लेझीम पथकाची स्थापना ज्योती देशपांडे, श्रृती सुपेकर यांनी २०२४ मध्ये केली. उत्सवांमध्ये डी जे चा वाढता गोंधळावर आपल्या कृतीतून उत्तर देण्याच्या कल्पनेतून या महिला लेझीम पथकाची स्थापना करण्यात आली आहे. गणेशोत्सव विसर्जन मिरवणुकीत ते आपली प्रात्याक्षिके सादर करतात. शिवनेरी किल्ल्यावर शिवजन्मोत्सव, तसेच रायगडावर शिवराज्याभिषेक कार्यक्रमात त्यांनी लेझीमची प्रात्याक्षिके सादर केली आहेत. हैदराबाद येथील कार्यक्रमात राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांच्यासमोर त्यांनी महाराष्ट्राचे प्रतिनिधीत्व करत आपली कला सादर केली होती. त्यांच्या या पथकात ४० महिला असून त्या आपला व्यवसाय, नोकरी, घरकाम सांभाळून लेझीम ही कला नव्या पिढीमध्ये रुजविण्यासाठी काम करत आहेत.

दांडिया कार्यक्रमानंतर पुण्यात मारहाणीच्या दोन घटना

■ पुणे : प्रतिनिधी

दांडिया कार्यक्रमानंतर झालेल्या वादातून मारहाणीच्या घटना बाणेर आणि धनकवडी भागात घडल्या. या प्रकरणी पोलिसांनी सहकारनगर आणि बाणेर पोलीस ठाण्यात दोन स्वतंत्र गुन्हे दाखल केले.

धनकवडीतील श्रीधरनगर भागात एका सोसायटीच्या आवारात तरुणाला मारहाण करण्यात आल्याची घटना १७ ऑक्टोबर रोजी रात्री घडली. याबाबत अनिकेत मोरेश्वर तावरे (वय ३१, रा. श्रीनगर पार्वती हाईट्स, धनकवडी) यांनी सहकारनगर पोलीस ठाण्यात फिर्याद दिली. या प्रकरणी प्रकाश कोकरे याच्याविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात आला. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, तक्रारदार हे सोसायटीतील दांडिया कार्यक्रमानंतर रात्री दहाच्या सुमारास मित्रांबरोबर गप्पा मारत थांबले होते. त्या वेळी आरोपी हा दारू पिऊन सोसायटीत आला. त्याने सोसायटीच्या आवारात शिवीगाळ केली. तक्रारदार तरुणाला गजाने मारहाण केली, तसेच सिमेंटचा गट्टू फेकून मारला. पोलीस उपनिरीक्षक पवार तपास करत आहेत.

बालेवाडीतील साई चौकात एका तरुणाला मारहाण करण्यात आल्याची घटना घडली. याबाबत सुमीत राजू राठोड (वय २०, रा. पाटीलनगर, बालेवाडी) याने बाणेर पोलीस ठाण्यात फिर्याद दिली आहे. या प्रकरणी किरण सोनवणे याच्यासह तिघांविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात आला. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, १७ ऑक्टोबर रोजी रात्री राठोड आणि त्यांची बहीण बालेवाडीतील साई चौकात दांडिया कार्यक्रम पाहण्यासाठी आले होते. त्या वेळी आरोपींनी जुन्या वादातून राठोड याला मारहाण करुन त्याच्या डोक्यात दगड घातला. पोलीस हवालदार एस सकट तपास करत आहेत.

मांजरीत घरफोडी; सात लाखांचा ऐवज चोरला

घराचे कुलूप तोडून चोरट्यांनी सात लाख दहा हजार रुपयांचे सोन्याचे दागिने लांबविल्याची घटना घडली. या प्रकरणी चोरट्यांविरुद्ध मांजरी पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आला.

याबाबत एकाने फिर्याद दिली आहे. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, मांजरीतील झगडे वस्ती परिसरात तक्रारदार यांचे बैठे घर आहे. १७ ऑक्टोबर रोजी मध्यरात्री चोरट्यांनी बंद घराचे कुलूप तोडले. कपाटातील सात लाख दहा हजार रुपयांचे दागिने चोरुन चोरटे पसार झाले. दुसऱ्या दिवशी सकाळी घरफोडीचा प्रकार उघडकीस आला. पोलीस उपनिरीक्षक बालाजी डिगोळे तपास करत आहेत.

क्रिएटिव्ह फाउंडेशन आणि कै. विश्वनाथ भेलके प्रतिष्ठान तर्फे कोथरूड नवरात्र महोत्सवात विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम

प्रत्येक उत्सवाला लोकरंजना बरोबरच सामाजिक उपक्रमांची जोड – संदीप खर्डेकर

■ पुणे : प्रतिनिधी

क्रिएटिव्ह फाउंडेशन आणि कै. विश्वनाथ भेलके प्रतिष्ठान तर्फे कोथरूड नवरात्र महोत्सवात विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले असून कोथरूड डी पी रस्त्यावरील बधाई स्वीट चौक येथे हे कार्यक्रम रंगणार असल्याचे महोत्सवाचे संयोजक विशाल भेलके, प्रतीक खर्डेकर व उमेश भेलके यांनी सांगितले.घटस्थापने नंतर एकदंत वाद्य पथकाच्या उत्तम ढोल वादनाने महोत्सवाची सुरुवात झाली असून आमच्या क्रिएटिव्ह फाउंडेशन च्या तत्वानुसार आम्ही सर्व उत्सवांना सामाजिक कार्याची व लोकोपयोगी साहित्य वाटपाची जोड देतो त्यानुसार याही वर्षी दिव्यांगांसाठी, ज्येष्ठ नागरिकांसाठी, अनाथ मुलांसाठी कार्य करणाऱ्या विविध संस्था, संघटनांना मदत केली जाणार असल्याचे कोथरूड नवरात्र उत्सवाचे मार्गदर्शक संदीप खर्डेकर व क्रिएटीव्ह फाउंडेशन च्या विश्वस्त नगरसेविका मंजुश्री खर्डेकर यांनी सांगितले.

येथील सर्व सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे नियोजन सौ. श्वेताली भेलके, सौ. कल्याणी खर्डेकर व सौ. अक्षदा भेलके यांनी केले असून यात गुरुवार १५ ऑक्टोबर रोजी सायंकाळी ६ ते १० या वेळेत बालजत्रा आयोजित केली असून तेथे मुलांना विविध खेळांचा आनंद लुटता येणार आहे.१७ व १८ ऑक्टोबर रोजी लहान मुलांच्या स्पर्धा तसेच महिलांची महा आरती व भोंडला आयोजित करण्यात आला आहे.

दि.१९ व २० ऑक्टोबर रोजी सायं ७ ते रात्रौ १२ वाजेपर्यंत रास दांडिया रंगणार असून बुधवार दि. २१ ऑक्टोबर रोजी सायं ७ ते १० दिलबरा तुमच्यासाठी हा लावणी चा कार्यक्रम होणार असून गुरुवार दि.२२ ऑक्टोबर सायं ७ ते १० मायबोली महाराष्ट्राची हा महाराष्ट्राच्या लोकधारेवर आधारित कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला आहे तर शुक्रवार दि. २३ ऑक्टोबर रोजी सायंकाळी ७ ते १० यावेळेत ऑर्केस्ट्रा अलबेला हा जुनी हिंदी व मराठी गीतांचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला असल्याचे श्वेताली भेलके, कल्याणी खर्डेकर व अक्षदा भेलके यांनी सांगितले.

शनिवार दि. २४ ऑक्टोबर रोजी खास महिला वर्गासाठी बाळकृष्ण नेहरकर प्रस्तुत होम मिनिस्टर खेळ रंगला वहिनींचा हा कार्यक्रम सादर केला जाणार असून यासाठी विविध बक्षीसे देण्यात येणार आहेत असे नवरात्र उत्सवाच्या मार्गदर्शक सौ. मंजुश्री खर्डेकर व उत्सव प्रमुख सौ. कल्याणी खर्डेकर, सौ. श्वेताली भेलके व सौ. अक्षदा भेलके यांनी जाहीर केले.

सर्व कार्यक्रम मोफत असून नागरिकांनी ह्या कार्यक्रमांचा आनंद लुटावा असे आवाहन विशाल भेलके, उमेश भेलके व प्रतीक खर्डेकर यांनी केले आहे.

कोजागिरी पौर्णिमेनिमित्त दुग्धपान व दांडिया च्या आयोजनाने या महोत्सवाचा समारोप होईल.

दैनिक राज्य लोकतंत्र हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक मालक सीमा भिमराव मस्के यांनी जगमित्र प्रिंटर्स ॲण्ड सेल्स कॉर्पोरेशन सुमतीनगर, जालना रोड, बीड येथे छापून कार्यालय दैनिक राज्य लोकतंत्र, राजीव गांधी चौक, कॅनाल रोड, बीड, ता.जि. बीड, ४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. **संपादक** - सीमा मस्के (मोकाशे) । **कार्यकारी संपादक** - सुभाष विलासराव चौरे या अंकात प्रकाशित झालेल्या मजकुरातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायालयीन वाद बीड न्यायकक्षेत. EMAIL- RAJYALOKTANTRA@GMAIL.COM NO.L SB/BEED RNP-206/2024-26

सारांश वृत्त

बीडमध्ये तीन दसरा मेळाव्यांची प्रतिष्ठेची लढत; मुंडे, जरांगे आणि सुरेश धस यांच्या शक्तिप्रदर्शनाकडे लक्ष

■ बीड । प्रतिनिधी

बीड जिल्ह्यातील तीन प्रमुख दसरा मेळाव्यांमुळे राज्याच्या राजकारणाचे लक्ष मराठवाड्याकडे केंद्रित झाले आहे. भगवान भक्ती गड, नारायण गड आणि मच्छिंद्रनाथ गड येथे होणाऱ्या मेळाव्यांमधून पंकजा मुंडे, मनोज जरांगे आणि आमदार सुरेश धस यांच्या समर्थकांचे शक्तिप्रदर्शन पाहायला मिळणार आहे. भगवान गडावर पूर्वी दसरा मेळाव्याची परंपरा होती. गोपीनाथ मुंडे यांच्या निधनानंतर महंत नामदेव शास्त्री यांनी गडावर राजकीय मेळावा नको, अशी भूमिका घेतल्यानंतर पंकजा मुंडे यांनी सावरगाव येथे भगवान भक्ती गडावर ही परंपरा पुढे सुरू ठेवली. ऊसतोड कामगार आणि विविध समाजांतील कष्टकरी या मेळाव्याला उपस्थित राहतात. यंदाच्या मेळाव्यात धनंजय मुंडेही उपस्थित राहणार आहेत. दुसरीकडे, मनोज जरांगे यांच्या उपस्थितीत नारायण गडावर सलग तिसऱ्या वर्षी मेळावा होत आहे. मराठा आरक्षणाच्या पार्श्वभूमीवर या सभेतील संदेशाकडे विशेष लक्ष असेल. आमदार सुरेश धस यांच्या उपस्थितीत आष्टी तालुक्यातील मच्छिंद्रनाथ गडावरही मेळावा आयोजित करण्यात आला आहे. तीनही मेळाव्यांची तयारी पूर्ण झाली असून, भाविकांसाठी काही मार्गांवर पाणी आणि नाश्त्याची व्यवस्था करण्यात आली आहे. कोणत्या मेळाव्याला किती गर्दी होते, यापेक्षा या नेत्यांकडून कोणते राजकीय संदेश दिले जातात आणि त्याचा आगामी राजकारणावर काय परिणाम होतो, हे अधिक महत्त्वाचे ठरणार आहे.

थोरांदळेच्या आदर्श शाळेत महाभोंडल्याचा उत्साह; लोकगीतांच्या तालावर विद्यार्थ्यांचा ठेका

पारंपरिक संस्कृतीची ओळख, लोकगीतांची गोडी आणि आनंददायी शिक्षणाची अनुभूती

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

थोरांदळे (ता. आंबेगाव) येथील जिल्हा परिषद आदर्श प्राथमिक शाळेत नवरात्रोत्सवानिमित्त महाभोंडल्याचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांच्या उत्स्फूर्त सहभागामुळे शाळेचे मैदान पारंपरिक लोकगीतांच्या सुरांनी आणि दांडियाच्या तालाने गजबजून गेले. या उपक्रमातून विद्यार्थ्यांना लोकपरंपरेची ओळख आणि सांस्कृतिक वारशाचा आनंद अनुभवता आला.

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आदर्श शाळा योजनेंतर्गत आयोजित या कार्यक्रमात महिला शिक्षिका आणि विद्यार्थिनींनी भोंडल्याचे प्रतीक असलेल्या हत्तीच्या चित्राचे पूजन केले. 'एलमा पैलमा' आणि 'श्री गणेश देवा' या गीतांनी कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. त्यानंतर पारंपरिक भोंडल्याच्या गीतांसह 'डोली तारो ढोल बाजे', 'कम्मरिया', 'नगाडा संग ढोल' आणि 'उडी उडी जाय' या गाण्यांवर विद्यार्थ्यांनी दांडियाचा आनंद लुटला. आकर्षक पारंपरिक वेशभूषेतील महिला शिक्षिका आणि विद्यार्थिनींच्या फेरांनी कार्यक्रमात विशेष रंगत आणली.

महाभोंडल्यातील खिरापतीचा कार्यक्रमही विद्यार्थ्यांसाठी केंद्रबिंदू ठरला. इयत्ता पाचवीतील विद्यार्थिनी अनुश्री वाघ हिने आणलेल्या खिरापतीमधील बिस्किटे, चॉकलेट आणि फुटाणे ओळखण्याचा खेळ मुलांनी उत्साहाने खेळला. त्यानंतर विद्यार्थ्यांना खाऊचे वाटप करण्यात आले.

पाठ्यपुस्तकातील शिक्षणासोबतच विद्यार्थ्यांना लोकपरंपरा, सांस्कृतिक मूल्ये आणि सामूहिक सहभागाचे महत्त्व समजावे, तसेच शिक्षण आनंददायी व्हावे, या उद्देशाने हा उपक्रम राबविण्यात आला. मुख्याध्यापक हेमराज भदाणे यांनी ही माहिती दिली.

या उपक्रमाच्या यशस्वितेसाठी पदवीधर शिक्षक विनायक पडवळ, राज्य आदर्श पुरस्कारप्राप्त शिक्षक बाळासाहेब कानडे गुरुजी, शैला थोरात, विजय डोके, मिलिंद चिखले, कमल संतोष थोरात, श्वेता चिखले, संदीप शिंदे, अनिकेत आवटे, मंगल वाघ, पालकवर्ग आणि शालेय व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांचे मार्गदर्शन लाभले.

दुष्काळाच्या झळा सोसणाऱ्या मेंढपाळांना फकीरा आदक यांचा मदतीचा हात!

दोन एकरांतील मटकी आणि हुलगा मेंढ्यांच्या चाऱ्यासाठी दिला; सामाजिक बांधिलकीचे दर्शन

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

वडगावपीर (ता. आंबेगाव) परिसरात पावसाने दडी मारल्याने शेतकरी आणि पशुपालकांसमोर चारा टंचाईचे संकट गंभीर बनले आहे. रानातील चारा संपत आल्याने मेंढ्यांना खाऊ घालायचे काय, असा प्रश्न मेंढपाळांसमोर उभा राहिला असताना वडगावपीर येथील उद्योजक व सामाजिक कार्यकर्ते फकीरा आदक यांनी मदतीचा हात पुढे केला आहे. त्यांनी आपल्या दोन एकर शेतातील मटकी आणि हुलगा मेंढ्यांच्या चाऱ्यासाठी उपलब्ध करून देत माणुसकीचे दर्शन घडवले.

पारनेर (जि. अहिल्यानगर) येथून मेंढ्यांचे कळप घेऊन काही मेंढपाळ चाऱ्याच्या शोधात वडगावपीर परिसरात दाखल झाले आहेत. मात्र, पावसाअभावी परिसरातील रानातील चारा संपत चालल्याने मेंढ्यांच्या पालनपोषणाचा प्रश्न निर्माण झाला आहे. आधीच दुष्काळसदृश परिस्थितीचा सामना करणाऱ्या मेंढपाळांसमोर पशुधन जगवण्याचे मोठे आव्हान उभे ठाकले आहे.

या परिस्थितीची जाणीव ठेवून फकीरा आदक यांनी आपल्या दोन एकर शेतातील मटकी आणि हुलगा पिके मेंढ्यांच्या चाऱ्यासाठी देण्याचा निर्णय घेतला. त्यांच्या या मदतीमुळे चाऱ्याअभावी अडचणीत सापडलेल्या मेंढपाळांना मोठा दिलासा मिळाला असून, मेंढ्यांच्या चाऱ्याचा प्रश्न काही प्रमाणात मार्गी लागण्यास मदत झाली आहे.

दुष्काळाच्या झळा सोसणाऱ्या परिस्थितीत स्वतःच्या पिकांचा विचार न करता मुक्या जनावरांच्या चाऱ्यासाठी शेत उपलब्ध करून देण्याची आदक यांची कृती सामाजिक संवेदनशीलतेचे उदाहरण ठरली आहे. संकटाच्या काळात एकमेकांच्या मदतीला धावून जाण्याची ग्रामीण भागातील परंपरा त्यांच्या कृतीतून अधोरेखित झाली.

मेंढपाळ गजानन करगळ आणि राजू करगळ यांनी फकीरा आदक यांचे आभार मानले. पावसाअभावी शेती आणि पशुधन संकटात सापडले असताना मिळालेल्या या मदतीमुळे मेंढपाळांना मोठा आधार मिळाला आहे.

दुष्काळाच्या संकटात माणुसकीचा ओलावा! पावसाची प्रतीक्षा कायम असताना चारा टंचाईने त्रस्त झालेल्या मेंढपाळांसाठी फकीरा आदक यांनी केलेली मदत परिसरात चर्चेचा विषय ठरली आहे.

स्वच्छतागृहांतील अस्वच्छतेचा फटका वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना; आयुक्त आणि सीईओंना दंड

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

परभणी : प्रतिनिधी

शासकीय कार्यालयांमध्ये स्वच्छतेच्या नावाखाली केवळ औपचारिकता चालणार नाही, असा स्पष्ट संदेश विभागीय आयुक्त जी. श्रीकांत यांनी दिला आहे. परभणी जिल्ह्याच्या दौऱ्यात सार्वजनिक स्वच्छतागृहांमध्ये अस्वच्छता आढळल्यानंतर महानगरपालिका आयुक्त नितीन नार्वेकर आणि जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी नतिशा माथुर यांना प्रत्येकी एक हजार रुपयांचा दंड ठोठावण्यात आला.

शासकीय कार्यालयांमध्ये स्वच्छता आणि शिस्त रुजवण्यासाठी १७ सप्टेंबरपासून विशेष मोहीम सुरू करण्यात आली आहे. प्रत्येक सोमवारी कार्यालयीन कामकाजाच्या सुरुवातीचा एक तास श्रमदानातून स्वच्छतेसाठी देण्याचे निर्देश आहेत. कार्यालयातील स्वच्छतागृहे, कपाटे, छत, पंखे, टेबल-खुर्च्या आणि नागरिकांसाठीची बैठक व्यवस्था यांची नियमित स्वच्छता राखणे बंधनकारक करण्यात आले आहे.

विशेष म्हणजे, सार्वजनिक स्वच्छतागृहांना कुलूप न लावता नागरिकांसाठी खुली ठेवण्याचे निर्देशही देण्यात आले आहेत. नियमांचे पालन होते की नाही, यासाठी आकस्मिक तपासण्या केल्या जात आहेत.

मात्र, वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना दंड ठोठावणे ही केवळ सुरुवात ठरली पाहिजे. सरकारी कार्यालयांत नागरिकांना स्वच्छतागृहे, पिण्याचे पाणी आणि मूलभूत सुविधा मिळत नसतील, तर जबाबदारी निश्चित करणे आवश्यक आहे. आठ जिल्ह्यांतील कार्यालयांमध्ये ही मोहीम प्रत्यक्षात किती प्रभावी ठरते, यावर तिचे यश अवलंबून राहणार आहे.

वाढत्या गुन्हेगारीला लगाम घालण्यासाठी शिरूर पोलीस ॲक्शन मोडवर!

गुन्हे तपास पथकात फेरबदल; रात्रीची गस्त, नाकाबंदी आणि कोम्बिंग ऑपरेशनवर भर

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

शिरूर । प्रतिनिधी

शिरूर शहर आणि परिसरात गोळीबार, चोरी, मारामारी यांसारख्या गुन्हेगारी घटनांच्या पार्श्वभूमीवर पोलिसांनी प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांवर भर देण्याची तयारी केली आहे. गुन्हेगारीला आळा घालून कायदा व सुव्यवस्था राखण्यासाठी गुन्हे तपास पथकात फेरबदल, रात्रीची गस्त अधिक प्रभावी करणे, व्यापक नाकाबंदी आणि कोम्बिंग ऑपरेशन राबविण्याच्या हालचाली सुरू झाल्या आहेत.

शहरातील वाढत्या गुन्हेगारी घटनांमुळे नागरिकांच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न ऐरणीवर आला आहे. गोळीबारासारख्या गंभीर घटना, चोरी आणि मारामारीच्या प्रकारांमुळे पोलिसांसमोर गुन्हेगारांवर नियंत्रण मिळविण्याचे आव्हान निर्माण झाले आहे. या पार्श्वभूमीवर गुन्हेगारी प्रतिबंधासाठी पोलिसांकडून अधिक सक्रिय भूमिका घेण्यावर भर दिला जात आहे.

गुन्हे तपास पथकात फेरबदल

गुन्ह्यांचा तपास अधिक प्रभावीपणे व्हावा आणि गुन्हेगारांवर वचक निर्माण व्हावा, यासाठी गुन्हे तपास पथकाच्या कामकाजात फेरबदल करण्याची तयारी आहे. गुन्ह्यांची उकल, संशयितांचा शोध आणि गुन्हेगारी प्रवृत्तींवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी पोलिसांच्या कार्यपद्धतीत बदल अपेक्षित आहेत.

रात्रीची गस्त आणि नाकाबंदी कडक

रात्रीच्या वेळी होणाऱ्या गुन्ह्यांना प्रतिबंध करण्यासाठी गस्त वाढविणे, संशयास्पद हालचालींवर लक्ष ठेवणे आणि महत्त्वाच्या ठिकाणी नाकाबंदी करणे यावर भर दिला जाणार आहे. कोम्बिंग ऑपरेशनच्या माध्यमातून गुन्हेगारी प्रवृत्तीच्या व्यक्तींची तपासणी करून कायद्याचे उल्लंघन करणाऱ्यांवर कारवाई करण्याचे नियोजन आहे.

मात्र, या उपाययोजनांचा प्रत्यक्ष परिणाम किती प्रभावी ठरतो, हे आगामी काळात स्पष्ट होईल. केवळ काही दिवसांची मोहीम न राबवता सातत्यपूर्ण गस्त, वेगवान तपास आणि नागरिकांशी समन्वय राखणेही महत्त्वाचे ठरणार आहे.

पोलिसांच्या या ॲक्शन मोडमुळे शिरूरमधील गुन्हेगारीला कितपत आळा बसतो आणि नागरिकांच्या सुरक्षिततेबाबतचा विश्वास किती वाढतो, याकडे आता सर्वांचे लक्ष लागले आहे.

दुष्काळासाठी विकासनिधीवर कात्री; सर्व विभागांच्या खर्चात २० टक्के कपात

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नागपूर । प्रतिनिधी

महाराष्ट्रातील दुष्काळी परिस्थिती गंभीर बनत असताना राज्य सरकारने सर्व विभागांच्या विकासनिधीत २० टक्क्यांपर्यंत कपात करण्याचा निर्णय घेतला आहे. महसूलमंत्री चंद्रशेखर बावनकुळे यांनी सोमवारी, १९ ऑक्टोबर रोजी नागपुरातील कोराडी येथे ही माहिती दिली. शेतकऱ्यांना वाचवण्यासाठी रस्त्यांची काही कामे थांबवावी लागली तरी चालतील, अशी सरकारची भूमिका असल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले.

दुष्काळी उपाययोजनांसाठी निधी उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने मंत्रिमंडळ उपसमितीने खर्च कमी करण्याची सूचना केली होती. त्यानुसार मुख्यमंत्र्यांनी निर्देश दिल्याचे बावनकुळे यांनी सांगितले. राज्यात दुष्काळाशी संबंधित ११ विभाग काम करत असून, टँकरऐवजी पाणीपुरवठ्यासाठी मागण्या आल्याने खर्चाचे पुनर्नियोजन आवश्यक असल्याचे त्यांनी नमूद केले.

जिल्हा नियोजन समित्यांच्या निधीतून सिमेंट रस्त्यांची कामे बंद करण्यात आली आहेत. यंदा इतर रस्त्यांची कामे थांबवून शेतरस्त्यांना प्राधान्य दिले जाणार आहे. जलसंधारण, मृदसंधारण, पाणी साठवण आणि पावसाचे पाणी साठवण्याच्या उपाययोजनांवर भर देण्यात येणार आहे.

मात्र, २० टक्के कपातीचा प्रत्यक्ष परिणाम कोणत्या प्रकल्पांवर होणार आणि दुष्काळग्रस्तांना किती अतिरिक्त मदत मिळणार, हे अद्याप स्पष्ट झालेले नाही. विकासनिधी कपातीची घोषणा पुरेशी नसून पाणी, चारा आणि शेतकऱ्यांच्या मदतीची अंमलबजावणी निर्णायक ठरणार आहे.

रस्ते, पदपथ आणि ७५ किमी सायकल मार्गांचे जाळे उभारणार; आयुक्तांचे निर्देश

पुणे ग्रँड टूरपूर्वी निकृष्ट कामांसाठी कंत्राटदारांसह अभियंत्यांवर कारवाई

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पुणे : प्रतिनिधी

पुणे ग्रँड टूर २०२७ च्या पार्श्वभूमीवर शहरातील रस्ते, पदपथ, चौक आणि सायकल मार्गांच्या विकासकामांना गती देण्यात येणार आहे. रस्त्यांवरील युटिलिटी चरांचे निकृष्ट पुनर्भरण आणि मॅनहोलच्या चुकीच्या समपातळीकरणामुळे वारंवार रस्ते खराब होत असल्याने, अशा कामांमध्ये दोष आढळल्यास संबंधित कंत्राटदारांसह देखरेख करणाऱ्या महापालिका अभियंत्यांचीही जबाबदारी निश्चित केली जाणार आहे. महापालिका आयुक्त नवल किशोर राम यांनी सोमवारी (दि. १९) झालेल्या आढावा बैठकीत हे निर्देश दिले.

ग्रँड टूरच्या सुमारे ४.५ किलोमीटर मार्गावरील मध्य दुभाजकांची दुरुस्ती व उर्वरित कामे ३० नोव्हेंबर २०२६ पर्यंत, तर बाणेर रस्ता आणि गणेशखिंड रस्त्यावरील कामे ३१ डिसेंबरपर्यंत पूर्ण करण्याची मुदत टाटा प्रोजेक्ट्सला देण्यात आली आहे.

संचेती रुग्णालय ते बालेवाडी मार्गावरील बांधकामाचा राडारोडा, अतिरिक्त साहित्य आणि पदपथांवरील अडथळे हटविण्यासाठी महापालिका व टाटा प्रोजेक्ट्स संयुक्त स्वच्छता मोहीम राबवणार आहेत. कामे पूर्ण झालेल्या ठिकाणचे सुरक्षा कठडे आणि फलक एका आठवड्यात हटविण्याचे निर्देशही देण्यात आले.

चरांच्या कामांची तपासणी होणार

युटिलिटी चरांचे पुनर्भरण आणि मॅनहोलच्या कामांसाठी प्रमाणित कार्यपद्धतीची (एसओपी) काटेकोर अंमलबजावणी करण्यास सांगण्यात आले आहे. यापूर्वी केलेल्या आणि त्यानंतर खराब झालेल्या कामांची ठिकाणनिहाय तपासणी करून अहवाल सादर करावा, तसेच अभियंते, पर्यवेक्षक आणि कंत्राटदारांना नियमित तांत्रिक प्रशिक्षण द्यावे, असेही निर्देश आहेत.

७७ किमी सायकल मार्गांचे उद्दिष्ट

शहरात ७७ किलोमीटर लांबीचे सलग, सुरक्षित सायकल मार्ग विकसित करण्याचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले आहे. अस्तित्वातील मार्गांमधील तुटक जोडणी दूर करून पादचारी सुविधा, चौक सुधारणा आणि सार्वजनिक जागांचे सुशोभीकरण करण्यावर भर दिला जाणार आहे. ही कामे केवळ स्पर्धेपुरती न राहता पुणेकरांना दीर्घकाळ उपयोगी पडावीत, असा महापालिकेचा प्रयत्न आहे.

आमदार सुनील शेळके यांच्यावर मारहाणीचा आरोप:माहिती अधिकार कार्यकर्त्याला जिल्हाधिकारी कार्यालयात मारहाण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पुणे : प्रतिनिधी

पुणे जिल्हाधिकारी कार्यालयात आमदार सुनील शेळके आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांनी मारहाण व शिवीगाळ केल्याचा आरोप माहिती अधिकार कार्यकर्ते सुनील गुजर यांनी केला आहे. या प्रकरणाचा तातडीने तपास करून संबंधितांवर कारवाई करावी, पोलिस संरक्षण द्यावे, तसेच मावळमधील टाटा प्रकल्प आणि औद्योगिक विकास महामंडळाच्या (एमआयडीसी) क्षेत्रातील गौण खनिज उत्खननाची चौकशी करण्यासाठी समिती नेमावी, अशी मागणी गुजर आणि करुणा सरोदे यांनी पत्रकार परिषदेत केली.

गुजर यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, मावळमधील खाणींच्या रॉयल्टीसंदर्भातील कथित गैरव्यवहारांची माहिती त्यांनी माहिती अधिकारातून मिळवली होती. याच पार्श्वभूमीवर १६ ऑक्टोबर रोजी जिल्हाधिकारी कार्यालयातील एका खोलीत बंद करून आमदार शेळके आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांनी मारहाण व शिवीगाळ केल्याचा त्यांचा आरोप आहे. या प्रकरणी बंडगार्डन पोलिस ठाण्यात अदखलपात्र गुन्ह्याची नोंद करण्यात आली आहे. पोलिस आयुक्तांनी प्रकरणाची दखल घेऊन तपास जलदगतीने करण्याचे आदेश द्यावेत, अशी मागणी त्यांनी केली.

मारहाणीच्या वेळी गुजर यांच्याकडील बॅग हिसकावून त्यातील महत्त्वाची कागदपत्रे गहाळ करण्यात आल्याचा, तसेच महिला कार्यकर्त्या करुणा सरोदे यांना धक्काबुक्की केल्याचाही आरोप करण्यात आला. या प्रकरणात महिलेला शिवीगाळ व धक्काबुक्की होऊनही स्वतंत्र गुन्हा का दाखल झाला नाही, असा सवाल सरोदे यांनी उपस्थित केला. पोलिसांनी राजकीय दबावाखाली कारवाई केल्याचा आरोपही त्यांनी केला. मावळमधील आंबळे येथील खाणी, एमआयडीसीला देण्यात आलेली जमीन आणि टाटा प्रकल्पातील गौण खनिज उत्खनन यामध्ये मोठ्या प्रमाणावर गैरव्यवहार झाल्याचा दावा गुजर यांनी केला. आमदार शेळके आणि त्यांच्या कुटुंबीयांचा या प्रकरणांत सहभाग असल्याचा आरोप करत त्यांनी संबंधित व्यवहारांची स्वतंत्र चौकशी करण्याची मागणी केली. एमआयडीसीला दिलेल्या खडकमय जागेत अद्याप उत्खनन सुरू असल्याचाही दावा त्यांनी केला. माहिती अधिकारातून भ्रष्टाचाराची माहिती मिळवून कारवाईसाठी पाठपुरावा करणे हे आमचे काम आहे. मारहाण करून दबाव आणण्याचे प्रयत्न यशस्वी होणार नाहीत. भ्रष्टाचाराविरोधातील लढा सुरूच राहील, असे गुजर यांनी स्पष्ट केले.

सारांश वृत्त

जागेच्या आमिषाने सव्वा कोटींची फसवणूक केल्याच्या आरोपावरून भवानी पेठेतील दाम्पत्याविरुद्ध गुन्हा दाखल;धमकी दिल्याचाही आरोप

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पुणे । प्रतिनिधी

कोल्हापुरातील जागेच्या लिलावात सहभागी करून जागा मिळवून देण्याचे आमिष दाखवत पुण्यातील एका ६५ वर्षीय ज्येष्ठ नागरिकाची तब्बल १ कोटी १८ लाख रुपयांची फसवणूक केल्याचा प्रकार मार्केट यार्ड परिसरात उघडकीस आला आहे. याप्रकरणी भवानी पेठेतील पती-पत्नीविरुद्ध मार्केटयार्ड पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

फिरोज खलील शेख (वय ४२, रा. भवानी पेठ) आणि फौजिया फिरोज शेख अशी गुन्हा दाखल झालेल्या संशयितांची नावे आहेत. याबाबत ६५ वर्षीय ज्येष्ठ नागरिकाने पोलिसांकडे फिर्याद दिली आहे. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, मार्केटयार्ड परिसरातील शिवदर्शन कॉम्प्लेक्समधील कार्यालयात हा प्रकार घडला. फिरोज शेख याने तक्रारदारांचा विश्वास संपादन करून कोल्हापूर येथील जागेच्या लिलावात सहभागी करून घेण्याचे आणि संबंधित जागा मिळवून देण्याचे आश्वासन दिले होते. या आश्वासनावर विश्वास ठेवून तक्रारदारांनी १६ मे २०२६ रोजी आरटीजीएसद्वारे १ कोटी १८ लाख रुपये दिले. मात्र, संबंधित लिलावात त्यांचा सहभाग झाला नाही. त्यामुळे त्यांनी दिलेली रक्कम परत मागितली. तक्रारीनुसार, आरोपींनी संगनमत करून पैसे परत देण्यास टाळाटाळ केली. तसेच फिरोज शेख याची पत्नी फौजिया शेख हिने मोबाइलवर संदेश पाठवून धमकी दिल्याचाही आरोप करण्यात आला आहे.

याप्रकरणी मार्केटयार्ड पोलिसांनी दोघांविरुद्ध गुन्हा दाखल केला असून, पुढील तपास सुरू आहे.

दुर्गामंडळांना मुख्यमंत्र्यांचा वेळ; भक्तीचा नवा राजकीय अध्याय!

नागपुरातील विविध मंडळांना देवेंद्र फडणवीस यांच्या भेटी; पहिल्यांदाच मुख्यमंत्र्यांनी दुर्गोत्सवासाठी एवढा वेळ दिल्याची चर्चा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नागपूर : प्रतिनिधी

मुख्यमंत्र्यांना जनतेच्या प्रश्नांसाठी वेळ मिळतो का, हा प्रश्न नेहमीच चर्चेत असतो. मात्र, दुर्गोत्सवाच्या निमित्ताने नागपुरातील विविध मंडळांना भेटी देण्यासाठी मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी वेळ काढल्याने राजकीय वर्तुळात वेगळीच चर्चा सुरू झाली आहे. राज्यातील शेतकरी दुष्काळाच्या झळा सोसत असताना, बेरोजगारी आणि महागाईचे प्रश्न ऐरणीवर असताना मुख्यमंत्र्यांच्या या धार्मिक दौऱ्याची नोंद चर्चेचा विषय ठरली आहे.

मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी रविवारी (दि. १८ ऑक्टोबर) नागपुरातील विविध दुर्गा उत्सव मंडळांना भेट देऊन दुर्गामातेचे दर्शन घेतले. न्यू डायमंड दुर्गा उत्सव मंडळ, बारा खोली पार्वतीनगर, श्री दुर्गा माता उत्सव मंडळ, सुयोग नगर, युवा दुर्गा उत्सव मंडळ, बारा सिग्नल, श्री सार्वजनिक दुर्गा उत्सव समिती, रेल्वे कॉलनी अजनी आणि पाटीदार समाज दुर्गा महोत्सव, घाट रोड यासह अन्य मंडळांना त्यांनी भेटी दिल्या.

मुख्यमंत्र्यांच्या वेळेचे गणित नेमके कसे जुळले?

दुर्गामातेच्या दर्शनासाठी मुख्यमंत्र्यांनी अनेक मंडळांना भेटी दिल्याने आयोजक आणि भाविकांमध्ये उत्साहाचे

वातावरण निर्माण झाले. राजकीय नेत्यांचे धार्मिक कार्यक्रमांतील दर्शन काही नवीन नाही; मात्र, मंडळांना प्रत्यक्ष भेट देण्यासाठी वेळ देणे ही बाब चर्चेत आली आहे. या भेटींमुळे धार्मिक उत्सव आणि राजकीय सार्वजनिक संपर्क यांच्यातील संबंधांवरही प्रश्न उपस्थित होतात.

मुख्यमंत्री मंडळांना भेट देतात, ही स्वागतार्ह बाब आहे. धार्मिक श्रद्धेला राजकीय पदाची चौकट नसावी. मात्र, लोकशाहीत मुख्यमंत्र्यांचा वेळ हा केवळ धार्मिक कार्यक्रमांसाठीच नव्हे, तर जनतेच्या रोजच्या प्रश्नांसाठीही तितकाच महत्त्वाचा असतो.

दुर्गामातेच्या चरणी नतमस्तक होणे ही श्रद्धेची बाब; पण जनतेच्या समस्यांसमोरही तितक्याच तत्परतेने नतमस्तक होणे, ही प्रशासनाची जबाबदारी आहे. मंडळांच्या भेटींसाठी वेळ काढणाऱ्या मुख्यमंत्र्यांना शेतकरी, बेरोजगार तरुण, महिला आणि सर्वसामान्य नागरिकांच्या प्रश्नांसाठीही असाच वेळ मिळणार का, हा खरा प्रश्न आहे.

हवेतच विमानाचा दरवाजा उघडला; भारतीय एअर ॲम्ब्युलन्सचे ढाक्यात आपत्कालीन लँडिंग, ५६ वर्षीय महिलेचा मृत्यू

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
ढाका : प्रतिनिधी

गंभीर रुग्णांना तातडीने वैद्यकीय उपचारांसाठी एका शहरातून दुसऱ्या शहरात नेण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या एअर ॲम्ब्युलन्सच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. भारतातून कोलकात्याच्या दिशेने जाणाऱ्या एअर ॲम्ब्युलन्समध्ये हवेतच तांत्रिक बिघाड झाल्याने बांगलादेशची राजधानी ढाका येथे आपत्कालीन लँडिंग करावे लागले. या विमानातून प्रवास करणाऱ्या ५६ वर्षीय भारतीय महिलेचा नंतर रुग्णालयात मृत्यू झाला. या घटनेमुळे विमानातील तांत्रिक सुरक्षितता आणि गंभीर रुग्णांच्या हवाई वाहतुकीतील आपत्कालीन व्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित झाले आहेत.

पीटीआयने दिलेल्या वृत्तानुसार, तढ-क्कअ या नोंदणी क्रमांकाचे बीचक्राफ्ट किंग एअर उ९०अ हे विमान रविवार, १८ ऑक्टोबर २०२६ रोजी आगरतळा येथून कोलकात्याकडे उड्डाण करत होते. विमान सुमारे १२ हजार फूट उंचीवर चढत असताना त्यात तांत्रिक समस्या निर्माण झाली. बांगलादेशची सरकारी वृत्तसंस्था बीएसएसने दिलेल्या माहितीनुसार, या बिघाडामुळे विमानाचा दरवाजा हवेत अंशतः उघडला होता.

अचानक निर्माण झालेल्या या परिस्थितीमुळे विमानाचे ढाका येथे आपत्कालीन लँडिंग करण्यात आले. त्यानंतर संबंधित महिलेला शहरातील रुग्णालयात दाखल करण्यात आले; मात्र उपचारादरम्यान तिचा मृत्यू झाला. उपलब्ध वृत्तानुसार, महिलेचा मृत्यू झाला असल्याची माहिती समोर आली असली, तरी तिच्या मृत्यूचे नेमके वैद्यकीय कारण स्पष्ट झालेले नाही. या घटनेत विमानातील तांत्रिक बिघाड आणि दरवाजा अंशतः उघडण्याची बाब महत्त्वाची ठरत आहे. विमानाच्या देखभालीत काही त्रुटी होत्या का, दरवाजाची यंत्रणा व्यवस्थित कार्यरत होती का आणि उड्डाणादरम्यान नेमकी कोणती समस्या निर्माण झाली, याची उत्तरे तपासातूनच स्पष्ट होऊ शकतील.

चीनचा नवा निर्यात निर्बंधांचा डाव; भारताच्या बोगदा प्रकल्पांवर संकटाचे सावट!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
बीजिंग / नवी दिल्ली : : वृत्तसंस्था

भारताच्या पायाभूत सुविधा विकासाला गती देण्यासाठी आवश्यक असलेल्या महत्त्वाच्या यंत्रसामग्रीच्या पुरवठ्यावर चीनने आता निर्बंधांचे सावट निर्माण केले आहे. राष्ट्रीय सुरक्षा आणि राष्ट्रीय हिताचे कारण पुढे करत चीनने टनेल-बोरिंग मशीन अर्थात बोगदे खोदणाऱ्या अत्याधुनिक यंत्रांच्या निर्यातीवर नियंत्रण आणण्याची घोषणा केली आहे. सोमवार, १९ ऑक्टोबर २०२६ रोजी करण्यात आलेल्या या घोषणेनुसार, नवीन निर्यात नियंत्रणे १८ नोव्हेंबरपासून लागू होणार आहेत. भारतातील महत्त्वाकांक्षी पायाभूत सुविधा प्रकल्पांसाठी चीनमधून अशा यंत्रांची आयात केली जात असताना हा निर्णय समोर आल्याने पुरवठा आणि प्रकल्पांच्या वेळापत्रकाबाबत चिंता वाढली आहे.

चीनच्या वाणिज्य मंत्रालयाने आपल्या घोषणेत टनेल-बोरिंग मशीन आणि त्यांच्याशी संबंधित वस्तूंवर निर्यात नियंत्रणे लागू करण्याचे स्पष्ट केले. त्याचबरोबर काही प्रकारच्या ड्रेजर यंत्रांवरील आणि संबंधित वस्तूंवरील निर्यात नियंत्रण उपायांमध्ये सुधारणा करून त्यांची पुनर्रचना करण्याचीही घोषणा करण्यात आली. या निर्णयामागे राष्ट्रीय सुरक्षा आणि हितांचे अधिक प्रभावी संरक्षण करण्याचा उद्देश असल्याचे चीनने म्हटले आहे.

मात्र, भारतासाठी या निर्णयाचे परिणाम महत्त्वाचे ठरू शकतात. चीनमधून टनेल-बोरिंग मशीन आयात करताना भारतीय प्रकल्पांना यापूर्वीच सीमाशुल्क मंजुरीतील अडथळे आणि विलंबाचा सामना करावा लागत आहे. अशा परिस्थितीत नव्या निर्बंधांमुळे यंत्रांच्या उपलब्धतेवर, आयात प्रक्रियेवर आणि संबंधित पायाभूत सुविधा प्रकल्पांच्या कामाच्या गतीवर अतिरिक्त दबाव निर्माण होण्याची शक्यता आहे. तथापि, कोणते भारतीय प्रकल्प किती प्रभावित होतील, याबाबत अद्याप निश्चित तपशील उपलब्ध नाहीत.

विशेष म्हणजे, या घोषणेच्या काही दिवस आधीच चीनने सुमारे ४० अत्याधुनिक तंत्रज्ञानांच्या निर्यातीवर व्यापक नियंत्रणे आणण्याची योजना जाहीर केली होती. त्यामध्ये काही प्रगत सौरऊर्जा उत्पादन तंत्रज्ञान आणि कृत्रिम बुद्धिमत्तेशी संबंधित काही प्लॅटफॉर्मचा समावेश होता.

चीनच्या या निर्णयामुळे जागतिक तंत्रज्ञान पुरवठा साखळीवरील नियंत्रणाचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. भारतासाठी आता पर्यायी पुरवठादार शोधणे, देशांतर्गत उत्पादन क्षमता वाढवणे आणि महत्त्वाच्या प्रकल्पांना आयातीवरील अवलंबित्वापासून मुक्त करण्याच्या उपाययोजना करणे अधिक आवश्यक ठरणार आहे.

शेतकऱ्यांच्या मदतीसाठी पोर्टलचा पाऊस; प्रत्यक्ष दिलासा कुठे? 'डिजिटल शेती'च्या घोषणांमध्ये शेतकऱ्यांचे प्रश्न मात्र कायम!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

शेतकऱ्यांच्या कल्याणासाठी सरकारी योजनांची माहिती एका क्लिकवर उपलब्ध करून देण्याचा दावा केंद्र सरकारकडून पुन्हा एकदा करण्यात आला आहे. केंद्रीय कृषिमंत्री शिवराज सिंह चौहान यांनी सोमवारी, १९ ऑक्टोबर २०२६ रोजी कृषी भवन येथे अद्ययावत कृषी कल्याण पोर्टलचे उद्घाटन केले. या पोर्टलच्या माध्यमातून शेतकऱ्यांना विविध सरकारी योजनांची माहिती मिळण्याबरोबरच लाभ मिळवण्यासाठी अर्जही करता येणार असल्याचे कृषी मंत्रालयाने स्पष्ट केले आहे. मात्र, या डिजिटल सुविधेमुळे शेतकऱ्यांच्या प्रत्यक्ष अडचणी कितपत कमी होणार, हा महत्त्वाचा प्रश्न आहे.

पीएम-किसान, ॲग्रीस्टॅक आणि प्रधानमंत्री पीकविमा योजना यांसारख्या महत्त्वाच्या योजनांसाठी हे पोर्टल एकाच खिडकीसारखे काम करणार आहे. सरकारी योजनांची माहिती शोधण्यासाठी वेगवेगळ्या संकेतस्थळांवर जाण्याची गरज कमी करणे, अर्ज करण्याची प्रक्रिया सुलभ करणे आणि योजनांपर्यंत शेतकऱ्यांची पोहोच वाढवणे, हे या उपक्रमाचे प्रमुख उद्दिष्ट असल्याचे सांगण्यात आले आहे.

मात्र, शेतकऱ्यांसमोरील प्रश्न केवळ माहिती मिळवण्यापुरते मर्यादित नाहीत. अतिवृष्टी, दुष्काळ आणि अवकाळी पावसामुळे पिकांचे नुकसान झाल्यानंतर भरपाई मिळण्यास होणारा विलंब, पीकविम्याचे दावे निकाली निघण्यातील अडथळे, अनुदानासाठी आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता, आधार आणि बँक खात्यांतील त्रुटी तसेच अर्जांची प्रलंबित स्थिती हे प्रश्नही तितकेच गंभीर आहेत.

पोर्टल वाढत आहेत; पण अडचणी कमी होत आहेत का? हा प्रश्न उपस्थित होणे स्वाभाविक आहे. डिजिटल व्यवस्था उभारणे हा प्रशासनातील सुधारण्यांचा एक भाग असू शकतो; मात्र पोर्टल सुरू केल्यानेच लाभ वेळेवर मिळतील, याची हमी मिळत नाही. इंटरनेटची मर्यादित उपलब्धता, तांत्रिक अडचणी आणि ऑनलाइन प्रक्रिया समजून घेण्यासाठी लागणारी मदत यांचाही विचार करावा लागेल.

नव्या पोर्टलचे यश उद्घाटनाच्या कार्यक्रमावर किंवा योजनांच्या याद्यांवर ठरणार नाही. किती शेतकऱ्यांचे अर्ज मंजूर झाले, किती जणांना वेळेत आर्थिक मदत मिळाली, पीकविम्याचे दावे किती जलद निकाली निघाले आणि तक्रारींचे निराकरण किती प्रभावीपणे झाले, यावर त्याचे मूल्यमापन व्हायला हवे.

शेतकऱ्यांना आणखी एक संकेतस्थळ देण्यापेक्षा सरकारी योजनांचा लाभ विनाविलंब मिळेल, अशी व्यवस्था उभी करणे अधिक महत्त्वाचे आहे. डिजिटल सुविधांचा विस्तार स्वागतार्ह असला, तरी त्यातून प्रत्यक्ष आर्थिक दिलासा मिळाला नाही, तर 'डिजिटल कृषी कल्याण' ही संकल्पना शेतकऱ्यांसाठी केवळ घोषणाच ठरण्याचा धोका कायम राहील.

घटस्फोट घेतल्यानंतर पत्नीच्या पूर्वीच्या सोशल मीडिया अकाऊंटवर तिचा मित्राबरोबरील फोटो अपलोड करुन बदनामी केल्याच्या आरोपावरुन पूर्वश्रमीच्या पतीवर गुन्हा दाखल

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
जम्मू : प्रतिनिधी

घटस्फोट घेतल्यानंतर महिलेच्या जुन्या सोशल मीडियावरील अकाऊंटवर तिचा मित्राबरोबर एकत्र असलेला वैयक्तिक फोटो अपलोड करुन महिलेची बदनामी केल्याचा प्रकार समोर आला आहे. याप्रकरणी लोणीकाळभोर पोलिसांनी पूर्वश्रमीच्या पतीविरुद्ध गुन्हा दाखल केला आहे.

अभिजित उदय देशमुख (रा. थेऊर) असे गुन्हा दाखल झालेल्या पूर्वश्रमीच्या पतीचे नाव आहे. याबाबत एका ३५ वर्षाच्या महिलेने लोणी काळभोर पोलीस ठाण्यात फिर्याद दिली आहे. हा प्रकार १८ ऑगस्ट ते १२ ऑक्टोंबर २०२६ दरम्यान घडला आहे.

पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, फिर्यादी महिलेचा २०२३ मध्ये अभिजित देशमुख यांच्याबरोबर विवाह झाला होता. त्यानंतर त्यांच्यामध्ये कौटुंबिक कारणास्तव वाद होत होते. त्यामुळे त्यांनी कायदेशीर घटस्फोट घेतला. १७ ऑगस्ट रोजी फिर्यादी यांच्या भावाला कळविले की, फिर्यादी यांचा व त्यांच्या मित्राचा फोटोचा वापर करुन फेसबुकवर महिलेच्या फेसबुक प्रोफाईलला ठेवला आहे. महिलेने फेसबुक चेक केल. तेव्हा त्यांच्या लक्षात आले की, त्यांचे जुने फेसबुक अकाऊंट आहे. ते त्यांनी लग्नापूर्वी बनविले होते.

परंतु, त्याचा घटस्फोट झाल्यापासून त्या वापर करत नव्हते. परंतु, त्यांचे पती अभिजित देशमुख यांच्याकडे त्याचा पासवर्ड होता. तेव्हा फिर्यादी यांच्या लक्षात आले की, त्याचा गैरवापर करुन त्याने फिर्यादी व त्यांच्या मित्राचा सोबत असलेला जुना कॉलेजमधील फोटो फेसबुक प्रोफाईलला ठेवून व्हायरल केला असून बदनामी केली आहे. सायबर सेलने केलेल्या चौकशीमध्ये आयपीडीआर सीडीआर मध्ये तीन मोबाईल नंबर मिळून आले. हे मोबाईल उदय देशमुख तसेच अभिजित देशमुख व आशिष दलवाई हे वापरत असल्याचे निष्पन्न झाले. पोलीस निरीक्षक कोळी तपास करीत आहेत.

भारतात सापडलेल्या दुर्मीळ वन्यजीवाच्या तस्करीच्या संशयाला पूर्णविराम; गुजरातमधून सुमात्रन ओरांगउटानची इंडोनेशियात पाठवणी

नवी दिल्ली / जकार्ता : भारतात २०२४ मध्ये सुटका करण्यात आलेल्या सुमात्रन प्रजातीच्या एका लहान ओरांगउटानला अखेर मायदेशी इंडोनेशियात परत पाठवण्यात आले आहे. सोमवार, १९ ऑक्टोबर २०२६ रोजी ही प्रक्रिया पूर्ण झाली. भारत आणि इंडोनेशियाच्या वन्यजीव अधिकाऱ्यांनी तसेच वन्यजीवांच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापारावर नियंत्रण ठेवणाऱ्या सीआयटीईएस (उखढएऽ) व्यवस्थापन प्राधिकरणांनी समन्वय साधून ही कारवाई केली. मात्र, हा दुर्मीळ वन्यजीव भारतात नेमका कसा पोहोचला, याबाबतच्या तपशिलांवर अद्याप स्पष्ट माहिती समोर आलेली नाही.

भारतीय दूतावासाने दिलेल्या माहितीनुसार, गुजरातमधून या ओरांगउटानला इंडोनेशियात पाठवण्यात आले. त्यानंतर तो मेदान येथील कुआलानामू आंतरराष्ट्रीय विमानतळावर दाखल झाला. इंडोनेशियाच्या वनीकरण मंत्रालयाने आयोजित केलेल्या स्वागत समारंभाला भारताच्या वाणिज्य दूतावासाचे अधिकारी उपस्थित होते.

ओरांगउटान ही प्रजाती प्रामुख्याने आग्नेय आशियातील काही भागांत आढळते. सुमात्रन ओरांगउटान ही गंभीरपणे संकटग्रस्त प्रजाती असून, अधिवासाचा ऱ्हास, जंगलतोड आणि बेकायदेशीर वन्यजीव व्यापार यांसारख्या धोक्यांचा तिला सामना करावा लागतो. त्यामुळे अशा प्राण्याची आंतरराष्ट्रीय स्तरावर सुरक्षितपणे मायदेशी पाठवणी करणे हे केवळ प्रशासकीय काम नसून वन्यजीव संवर्धनाच्या दृष्टीनेही महत्त्वाचे आहे.

इंटरनेटच्या विळख्यात बालपण! मुलांमध्ये चिंता, झोपेचे विकार आणि मूडमध्ये बदल; डिजिटल व्यसनाचा गंभीर इशारा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । प्रतिनिधी

इंटरनेटमुळे शिक्षणाच्या संधी वाढल्या, माहितीचे जग मुलांच्या हातात आले आणि तंत्रज्ञानाने शिकण्याच्या पद्धती बदलल्या; मात्र याच डिजिटल जगाचा अतिवापर आता मुलांच्या भावनिक आणि शारीरिक आरोग्यासाठी चिंतेचा विषय ठरत आहे. शाळेत जाणाऱ्या मुलांच्या इंटरनेट वापरावर करण्यात आलेल्या एका अभ्यासातून चिंता, झोपेतील व्यत्यय आणि मनःस्थितीतील बदल हे सर्वाधिक नोंदवले गेलेले आरोग्यविषयक परिणाम असल्याचे समोर आले आहे. विशेष म्हणजे, इंटरनेट वापरण्याची क्षमता किती आहे, याबाबत स्वतःची समज काहीही असली, तरी अनेक मुलांना वापर थांबवायचा असूनही तो थांबवणे कठीण जात असल्याचे अभ्यासाच्या लेखिकेने नमूद केले आहे.

भारतीय सामाजिक विज्ञान संशोधन परिषद अर्थात इंडियन कौन्सिल ऑफ सोशल सायन्स रिसर्च यांच्या पाठबळाने हा अभ्यास करण्यात आला. आयसीएसएसआर ही भारत सरकारच्या शिक्षण मंत्रालयाच्या अखत्यारीत कार्यरत असलेली सामाजिक आणि मानवी विज्ञान क्षेत्रातील संशोधनाला प्रोत्साहन देणारी प्रमुख संस्था आहे. या अभ्यासात शालेय विद्यार्थ्यांच्या इंटरनेट वापराचा त्यांच्या दैनंदिन जीवनावर आणि आरोग्यावर होणाऱ्या परिणामांचा विचार करण्यात आला आहे.

इंटरनेट बंद करायचे आहे, पण वापर थांबत नाही!

या अभ्यासातील सर्वांत महत्त्वाचा मुद्दा म्हणजे इंटरनेट वापरावर नियंत्रण ठेवण्यातील अडचण. मुलांना इंटरनेटचा वापर थांबवायचा असतानाही तो थांबवणे कठीण जात असल्याचे संशोधकांनी अधोरेखित केले आहे. अभ्यासाच्या लेखिकेच्या मते, हे वर्तन व्यसनसदृश लक्षणांकडे निर्देश करते.

मात्र, इंटरनेट वापरण्यात अडचण येणे म्हणजे प्रत्येक मुलाला वैद्यकीयदृष्ट्या व्यसन आहे, असा निष्कर्ष काढता येत नाही. त्यासाठी वापराचा कालावधी, दैनंदिन कामांवर होणारा परिणाम, नियंत्रण गमावण्याची पातळी आणि इतर लक्षणांचे स्वतंत्र मूल्यमापन आवश्यक असते. तरीही, मुलांना स्वतःहून इंटरनेट वापर मर्यादित करता येत नसेल, तर पालक आणि शिक्षकांनी या संकेतांकडे दुर्लक्ष करणे योग्य ठरणार नाही.

चिंता, झोपेचा अभाव आणि बदलती मनःस्थिती

अभ्यासात नोंदवलेले तीन प्रमुख आरोग्यविषयक परिणाम म्हणजे चिंता, झोपेतील व्यत्यय आणि मनःस्थितीतील बदल. मुलांच्या भावनिक आरोग्यावर होणाऱ्या परिणामांबरोबरच शारीरिक स्वास्थ्यावरही इंटरनेट वापराचा प्रभाव पडत असल्याचे संशोधनातून सूचित होते.

झोपेचा नियमित अभाव मुलांच्या अभ्यासातील एकाग्रतेवर, दैनंदिन दिनक्रमावर आणि शारीरिक तंदुरुस्तीवर परिणाम करू शकतो. त्याचप्रमाणे, सतत ऑनलाइन राहण्याची सवय, इंटरनेटपासून दूर राहिल्यावर अस्वस्थ वाटणे किंवा वापरामुळे अभ्यास आणि इतर कामांकडे दुर्लक्ष होणे या बाबी पालकांनी गांभीर्याने तपासणे आवश्यक आहे.

मात्र, या अभ्यासातील सहभागी मुलांची एकूण संख्या, त्यांचे वयोगट, इंटरनेट वापराचे सरासरी तास, लक्षणांचे टक्केवारीनुसार प्रमाण आणि संशोधनासाठी वापरलेली पद्धत दिलेली नाही. त्यामुळे किती मुलांना हे परिणाम जाणवले किंवा इंटरनेट वापरामुळेच हे परिणाम निर्माण झाले, याचे संख्यात्मक निष्कर्ष सध्या निश्चितपणे मांडता येत नाहीत.

जबाबदारी केवळ मुलांची नाही; पालक आणि शाळांचीही

या परिस्थितीवर उपाय म्हणून अभ्यासात मुलांसोबत पालकांनाही डिजिटल साक्षरतेचे प्रशिक्षण देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे. यासाठी शाळांच्या सक्रिय सहभागावर भर देण्यात आला आहे. तसेच, उदयोन्मुख तंत्रज्ञानाच्या युगात मुलांना डिजिटलदृष्ट्या सक्षम करण्यासाठी विविध घटकांचा सहभाग असलेली 'सहकार्याधारित बहुहितधारक चौकट' विकसित करण्याची सूचना करण्यात आली आहे.